

УДК 378.018.43

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-1-42>

Галина ГУДИМА,

orcid.org/0000-0001-6074-4384

викладач кафедри української та англійської мови

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

(Львів, Україна) galka8166@gmail.com

Юлія СЛОДИНИЦЬКА,

orcid.org/0000-0001-6378-8657

викладач кафедри української та англійської мови

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

(Львів, Україна) yslodynytska@gmail.com

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ: ПЕРЕВАГИ, НЕДОЛІКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

Автор наукової статті розглядає проблематику дистанційного навчання у вищій школі, фокусуючись на його перевагах, недоліках та перспективах. Зростання ролі технологій та зміни в соціокультурному середовищі спонукають заклади вищої освіти до реформування традиційних методів навчання та впровадження інноваційних підходів. У статті докладно розглядаються переваги дистанційного навчання. Зокрема, зазначається його гнучкість, яка дає можливість студентам здобувати знання власним темпом та віддалено від закладу вищої освіти. Підкреслюється можливість отримання освіти в будь-якому місці світу, що розширює географічні межі навчання. Однак автор статті також обговорює низку недоліків дистанційного навчання. Серед них – відсутність фізичного взаємодії та обмеження соціального контакту, що може впливати на розвиток соціальних навичок студентів. Також розглядаються труднощі, пов'язані з мотивацією та технічними аспектами, які виникають у процесі дистанційного навчання. Особлива увага приділяється перспективам розвитку дистанційного навчання в контексті сучасних викликів та можливостей. Висвітлюються технологічні інновації, такі як: використання віртуальної реальності та штучного інтелекту, які можуть збагатити процес навчання та робити його більш ефективним. Автор акцентує увагу на важливості оцінювання в контексті дистанційного навчання. Зазначається, що успіх цього формату навчання залежить від ретельного вивчення педагогічних стратегій, які підтримують активне навчання та залучення студентів. Підкреслюється необхідність постійного вдосконалення дистанційного навчання, зокрема шляхом використання передових технологій та урахуванням сучасних потреб освіти. Ця стаття є важливим внеском у наукову дискусію щодо ролі та перспектив дистанційного навчання у вищій школі, а також визначає напрямки для подальших досліджень у цій області.

***Ключові слова:** гнучкість, соціальна ізоляція, інновації, мотивація, глобальні тенденції, адаптивність, професійний розвиток.*

Halyna HUDYMA,

orcid.org/0000-0001-6074-4384

Lecturer at the Department of Ukrainian and Foreign Languages

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

(Lviv, Ukraine) galka8166@gmail.com

Yulia SLODYNITSKA,

orcid.org/0000-0001-6378-8657

Lecturer at the Department of Ukrainian and Foreign Languages

Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture

(Lviv, Ukraine) yslodynytska@gmail.com

DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION: ADVANTAGES, DISADVANTAGES, PROSPECTS

The author of the scientific article examines the issue of distance learning in higher education, focusing on its advantages, disadvantages, and prospects. The increasing role of technology and changes in the socio-cultural environment prompt higher education institutions to reform traditional teaching methods and implement innovative approaches. The article extensively discusses the advantages of distance learning, highlighting its flexibility, which allows students to acquire

knowledge at their own pace and remotely from the higher education institution. Emphasis is placed on the possibility of obtaining education anywhere in the world, thus expanding the geographical boundaries of learning. However, the author also discusses a range of disadvantages of distance learning, including the lack of physical interaction and limitations on social contact, which can impact the development of students' social skills. Difficulties related to motivation and technical aspects that arise during distance learning are also considered. Special attention is given to the prospects of distance learning development in the context of contemporary challenges and opportunities. Technological innovations such as the use of virtual reality and artificial intelligence are highlighted as means to enrich the learning process and make it more effective. The author emphasizes the importance of assessment in the context of distance learning, noting that the success of this learning format depends on a thorough study of pedagogical strategies supporting active learning and student engagement. The need for continuous improvement of distance learning, particularly through the use of advanced technologies and consideration of modern educational needs, is underscored. This article contributes significantly to the scientific discussion on the role and perspectives of distance learning in higher education, also outlining directions for further research in this field.

Key words: flexibility, social isolation, innovations, motivation, global trends, adaptability, professional development.

Актуальність проблеми дослідження.

У зв'язку із стрімким розвитком інформаційних технологій та впровадженням цифрових інновацій в усі сфери життя, дистанційне навчання виходить на перший план як важливий елемент освітнього процесу. Особливо актуальною стала тема дистанційного навчання в системі вищої освіти, де цей формат стає необхідною альтернативою традиційному класичному навчанню.

Дискусії, які породжуються щодо переваг і недоліків дистанційного навчання, а також перспектив його розвитку, визначаються як важливий аспект для закладів вищої освіти та педагогічних спільнот по всьому світу. Ураховуючи виклики, які стоять перед сучасною вищою освітою, глобальні тенденції та потреби студентського середовища, розгляд цієї теми стає надзвичайно актуальним та важливим завданням для науковців та педагогічних працівників. Аналіз впливу дистанційного навчання на якість освіти та адаптацію студентів до сучасних умов стає необхідною передумовою для подальшого вдосконалення цього методу та забезпечення його ефективності в контексті вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Окреслена проблематика здобула значний розвиток за останні кілька років. Пандемія стала значним стимулом для розвитку дистанційного навчання у закладах вищої освіти. При написанні наукової статті був здійснений акцент на напрацюваннях таких науковців як: І. Байдюк, Я. Величко, С. Головчанська-Пушкар, А. Дерезюк, О. Західної, Н. Крук, Л. Лимар, О. Лучанінової, Ю. Мальованого, А. Сіленко, К. Спітківської, І. Яреминої.

Метою статті є виявити та охарактеризувати переваги, недоліки, перспективи дистанційного навчання у вищій школі.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні українські заклади вищої освіти запровадили синхронну форму дистанційного навчання, тобто навчання онлайн в режимі реального часу. Лекції та практичні заняття проходять за розкладом

очного навчання, але не в аудиторії, а з використанням ІКТ. Студенти повинні відвідувати їх, якщо вони не мають поважних причин для звільнення від занять.

Тенденції дистанційної вищої освіти в Україні охоплюють різноманітні аспекти, що відображають еволюцію системи вищої освіти в контексті сучасних технологічних та соціокультурних реалій. У закладах вищої освіти зросла кількість доступних програм дистанційного навчання, охоплюючи різні галузі та рівні освіти. З'явилися нові та розвиваються існуючі платформи для дистанційного навчання, такі як Prometheus, EdEra, Coursera, які надають можливість студентам отримувати якісну освіту від провідних університетів світу. Із зростанням популярності дистанційної освіти виникають питання стосовно якості навчання та необхідності стандартизації процесів акредитації для онлайн-програм. Заходи карантину та зміни у роботі університетів підсилили використання електронних підручників, відеолекцій та інших електронних ресурсів для забезпечення навчання.

Дистанційна освіта дозволяє професіоналам розвивати свої навички без необхідності припинити роботу або переїзду до іншого місця. Це створює можливості для постійного професійного росту та підвищення кваліфікації.

Дистанційне навчання надає можливість студентам брати участь у освітньому процесі у власному темпі, з будь-якої точки світу і в будь-який час. Асинхронна форма дистанційної освіти надає таку можливість студентам, але «в будь-який час» і «індивідуальний темп» можливий для студентів тоді, коли освітній процес повністю забезпечений методично для самостійної роботи студентів. Коли студенти мають можливість слухати і дивитися відеолекції в будь-який зручний час, читати електронні підручники, виконувати тести та багато іншого (Сіленко, 2022: 94).

Переваги дистанційного навчання над традиційним важко переоцінити. Дистанційна освіта незамінна у сучасних реаліях. Цей навчальний формат сприяє економії часу, принаймні, на дорогу до університету і назад.

Гнучкість навчання також є безсумнівною перевагою: не будучи прив'язаним до конкретного місця і часу, темп вивчення курсу (або окремих матеріалів) залежить від студента. Головною вимогою, як правило, є вчасне виконання роботи.

Ще одна перевага – соціальна рівність, тобто рівні можливості для отримання освіти незалежно від місця проживання, стану здоров'я чи фінансового стану студента. Внесок студента визначається виключно на основі його досягнень, без впливу «зовнішніх оцінок». Крім того, відносна анонімність комп'ютерного спілкування дозволяє подолати психологічні бар'єри людям, які соромляться особистого спілкування та мають страх публічних виступів.

Використання сучасних інформаційно-телекомунікаційних технологій в освітньому процесі є безумовною перевагою, оскільки дозволяє постійно оновлювати знання. Створення віртуальних форумів, груп у соціальних мережах дозволяє студентам обмінюватися досвідом та підтримувати взаємодію, навіть якщо вони фізично віддалені один від одного.

Онлайн-навчання може бути не менш ефективним, ніж традиційна форма освіти. Для цього необхідне грамотне використання дистанційних технологій з відповідними методичними підходами, що забезпечують ефективну взаємодію між студентами та викладачами. Крім того, дистанційне навчання позитивно впливає на студентів, розвиваючи їхній творчий та інтелектуальний потенціал через самоорганізацію, бажання здобувати нові знання, вміння користуватися комп'ютерними програмами та технологіями тощо.

Дистанційна освіта може стати інструментом для забезпечення рівного доступу до освіти для людей з обмеженими можливостями та інших соціальних груп. Викладачі у дистанційному форматі можуть надавати адаптовані навчальні ресурси, такі як текстові матеріали, аудіокурси, відео з субтитрами, що полегшує навчання для людей з різними можливостями. Студенти можуть взаємодіяти та обмінюватися ідеями у віртуальних класах чи форумах, що сприяє соціальній інклюзії та створює сприятливе середовище для всіх.

Перехід до дистанційної освіти вимагає системного підходу до забезпечення якості, включаючи розробку стандартів, оцінку результатів та

вдосконалення методів оцінювання. Вчасний взаємний зворотній зв'язок та вдосконалення процесів сприяє досягненню високої якості дистанційної освіти.

Очевидним недоліком дистанційної освіти є обмеженість живого спілкування, що впливає на навчання як безпосередньо, так і через погіршення психічного здоров'я та втрату мотивації. Багатьом учасникам освітнього процесу важко адаптуватися до нових норм життя.

Важливо пам'ятати, що раніше університети були місцем згуртування спільноти, пошуку нових друзів та підтримки старих. Тепер, коли університет існує в соціальному просторі студентів і викладачів лише як номінальна одиниця, а не як одне географічно стабільне місце, де збираються люди з різних міст і навіть країн, складно підтримувати мережу зв'язків.

Як наслідок, сильно страждає корпоративна культура університету, яка є важливим елементом соціалізації для першокурсників і студентів загалом. Відчуття єдності та спільності в основному створюється тоді, коли традиції, звичаї та знання спільноти передаються з покоління в покоління. Через обмеження такі процеси відбуваються онлайн, що докорінно змінює їхній формат. Крім того, і студентам, і викладачам психологічно складно бачити інших учасників освітнього процесу наживо, що знижує ефективність комунікації.

Іншим недоліком є психологічна неготовність студентів та викладачів до такого формату навчання. До цього додалося негативне висвітлення дистанційного навчання у ЗМІ та критика такого навчання, що призвело до легковажного ставлення студентів і викладачів та саботажу такого навчання. Обидві сторони освітнього процесу на початку дистанційного навчання очікували, що цей етап буде тимчасовим, на кілька тижнів, тому часто заняття взагалі не проводилися, з надією «надолужити згаяне пізніше». Стигматизація дистанційного навчання як ненадійного також призвела до небажання студентів підвищувати свої знання та навички і не відвідувати заняття, а викладачів – до низького рівня навчальних матеріалів, що використовуються на заняттях.

Ще одним недоліком дистанційної освіти є надмірне навантаження на студентів письмовими завданнями та самостійною роботою, за допомогою яких викладачі намагалися компенсувати відсутність аудиторних занять. Це призводило до фізичного виснаження студентів, великої кількості непотрібної роботи та зниження мотивації до навчання. Варто також відзначити небажання

деяких викладачів займатися дистанційним навчанням через неприйняття всього нового та страх втратити роботу (небажання приймати нові ролі, такі як «викладач-студент-комп'ютерна система» тощо), а також їхнє небажання займатися дистанційним навчанням.

Суттєвим недоліком є психічний стан учасників процесу, а також їхня фізична спроможність продовжувати навчання. Наразі багато учасників освітнього процесу займаються волонтерством, працюють або служать у лавах Збройних Сил України, тому не мають змоги приділяти навчанню стільки ж часу, скільки вони приділяли до війни. Важливим є також процес завершення бакалаврських та магістерських програм, які цього року вимагають особливих умов атестації (Перепелиця).

Одним з найбільших викликів для викладачів є те, що студенти менш активно залучені до освітнього процесу. І якщо раніше тиша в аудиторії частково означала просто невідповідність або навіть не замислення над завданням викладача, то зараз це може означати і повну відсутність студентів на заняттях (навіть якщо номінально вони перебувають в онлайн-конференції). Крім того, якщо учні вмикають камеру, їхній зовнішній вигляд і навколишнє середовище не сприяють освітньому процесу. Таким чином, викладачі втрачають мотивацію проводити семінари та лекції цікаво, що в поєднанні з технічними труднощами, з якими іноді стикається ця група освітян, робить процес навчання проблематичним для обох сторін освітнього процесу.

Наразі важко спрогнозувати якість дистанційного навчання, але доцільно розвивати цей формат навчання відповідно до вимог освітньої діяльності та потреб учасників освітнього процесу. Тим не менш, дистанційна освіта має великі перспективи, оскільки зарекомендувала себе як дуже зручний та ефективний спосіб навчання. Цей вид освіти користується великою популярністю серед людей з різних країн. Коли важко дістатися до місця навчання, можливе дистанційне навчання. Це також зручно в періоди лікарняних, коли виходити з дому складно. Така форма навчання є інноваційною, але дистанційне навчання вже завойовує прихильників. Система дистанційного навчання побудована з урахуванням всіх тонкощів і нюансів, щоб забезпечити максимальну ефективність і користь навчання, при цьому зробити її зручною у використанні. Проте є спеціальності, які важко увести без дистанційного навчання. Тому вважаємо, що майбутнє освіти – за поєднанням традиційних форм

навчання з новими (дистанційними) (Західна, 2021: 40).

Одними з найперспективніших напрямів роботи з удосконалення дистанційної освіти є забезпечення надійного підключення до мережі Інтернет для всіх учасників освітнього процесу; створення базового контенту, доступного викладачам для створення власних систем онлайн-навчання; ефективна підготовка викладацьких кадрів; якісне науково-методичне забезпечення; правове регулювання дистанційної освіти (Мальованій, 2020: 1).

У контексті практичної підготовки майбутніх фахівців необхідно вдосконалювати систему передачі знань та навичок у рамках дистанційного навчання. Це вдосконалення повинно розпочинатися з технічного обладнання як студентів, так і викладачів, і розширюватися на поліпшення процесу дистанційного передавання практичних навичок за допомогою сучасних технологій. Наприклад, надання студентам доступу до хмарних рішень, які дозволяють їм вдосконалювати навички та проводити моделювання поза освітнім закладом, використання симуляторів, тренажерів та отримання доступу до віртуальних лабораторій.

Також варто використовувати технології гейміфікації, створюючи цифрові ситуаційні освітні ігри та завдання, які, окрім вдосконалення практичних навичок, залучатимуть студентів до дистанційного навчання, оскільки гейміфікаційні технології забезпечують увагу та мотивацію кожного студента. Найбільш ефективним підходом для студентів може бути використання гібридної моделі навчання, яка поєднує традиційне та цифрове навчання – це оптимальна модель з точки зору логістики та доступності (Яремина, 2021: 224).

Технологічні інновації в контексті розвитку дистанційної освіти в Україні грають важливу роль у створенні більш ефективних та захоплюючих освітніх середовищ.

Використання віртуальної реальності (VR) для дистанційного навчання дозволить студентам відтворювати сценарії професійних дій та покращувати власні навички на практиці, а також створювати віртуальні наукові лабораторії, де студенти можуть проводити експерименти та спостерігати за реакціями безпечно та ефективно віддалено.

Унікальним рішенням є впровадження проєктів, де студенти з різних країн можуть спільно мають можливість працювати над рішенням реальних проблем, використовуючи VR для відчуття взаємодії та обміну ідеями.

Розробка систем штучного інтелекту (AI) надає можливість аналізувати індивідуальний прогрес студента, визначати його сильні та слабкі сторони, автоматично пристосовують матеріали навчання для оптимізації процесу вивчення. Використання систем AI для оцінювання електронних завдань та тестів дозволяє отримувати швидкі та об'єктивні результати.

Ці приклади вказують на те, як використання технологій може розширювати можливості дистанційної освіти в Україні, зробити її більш доступною та забезпечити високий ступінь якості та зацікавленості студентів.

Дистанційна освіта стане фундаментом університету майбутнього з культурною місією – підготовки універсальності (метанавігаторів) для майбутнього студента. Якщо люди сьогодні віддають свій час побутовим справам, то, можливо, професії майбутнього заповнять вільний час і сприятимуть гармонії їхнього існування. Головне – щоб сучасна людина не поглибилася у віртуальний світ і не втратила себе в ньому (Лучанінова, 2022: 5). Розвиваючи певні навички через дистанційне, безконтактне навчання, ми отрима-

ємо інший результат порівняно з традиційним навчанням.

Висновки. Отже, можна зробити висновок, що дистанційне навчання у вищій школі визначається як складний та актуальний аспект сучасної освітньої парадигми. Під час проведення дослідження виявлені переваги, недоліки та перспективи, що відкривають нові можливості для забезпечення якісної та доступної освіти. Дистанційне навчання, незважаючи на сучасні виклики, стає необхідною частиною сучасного українського освітнього простору. Враховуючи його потенціал для розвитку та інновацій, важливо невідкладно вдосконалювати цей формат навчання, спираючись на передові технології та передбачаючи потреби сучасної освіти.

Загалом, розвиток дистанційної освіти в Україні відкриває широкі перспективи для модернізації освітньої системи та покращення якості навчання для всіх груп населення. Однак важливо враховувати виклики, такі як необхідність вдосконалення технічної інфраструктури, підготовка викладачів та розробка ефективних методів оцінювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Величко Я. І. Переваги та недоліки впровадження дистанційного навчання у ВНЗ. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8b7f8527-39af-4f92-8deb-e9a437ecfef3/content>
2. Західна О. Р. Дистанційне навчання. переваги та недоліки для студентів та викладачів. *Дистанційне навчання у ЗВО: моделі, технології, перспективи: матеріали круглого столу за участю радників академічних груп та викладачів факультету управління фінансами та бізнесу*. Львів: ФУФБ, 2021. С. 40–44.
3. Лимар Л. Основні переваги та недоліки дистанційного навчання іноземних мов у немовному закладі вищої освіти. *Український Педагогічний журнал*, 2022, №1. С. 24–29.
4. Лучанінова О. П. Дистанційне навчання як світовий освітній тренд: реалії та перспективи для ЗВО України. *Імідж сучасного педагога*, 2022, №1 (202). С. 5–10.
5. Мальований Ю. І. Дистанційне навчання: реалії і перспективи. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (1). С. 1–3.
6. Перепелиця Т. Дистанційка та війна: як досвід пандемії допоможе українській освіті? URL: <https://dif.org.ua/article/distance-learning>
7. Сіленко А. О., Крук Н. В. Дистанційна освіта: альтернатива чи додаткові можливості для традиційної освіти? *Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр.* Одеса: Видавничий дім (Гельветика), 2022. № 69. С. 94–100.
8. Спітковська К. В. Підготовка закладу освіти до організації дистанційного навчання. *Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи: Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навчально-методичний посібник*. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. С. 52–57.
9. Яремина І. В., Голованська-Пушкар С. Є., Дерезюк А. В., Байдюк І. А. Сучасні переваги, недоліки та перспективи розвитку освіти в умовах дистанційного навчання у закладах вищої медичної освіти України. *Український журнал медицини, біології та спорту*, 2021. Т. 6, № 6 (34). С. 224–229.

REFERENCES

1. Velychko Ya. I. Perevahy ta nedoliky vprovadzhennia dystantsiinoho navchannia u VNZ [Advantages and disadvantages of introducing distance learning in higher education]. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/8b7f8527-39af-4f92-8deb-e9a437ecfef3/content> [in Ukrainian].
2. Zakhidna O. R. (2021) Dystantsiine navchannia. perevahy ta nedoliky dlia studentiv ta vykladachiv [Distance learning. advantages and disadvantages for students and teach]. *Dystantsiine navchannia u ZVO: modeli, tekhnolohii, perspektivy: materialy kruhloho stolu za uchastiu poradnykiv akademichnykh hrup ta vykladachiv fakultetu upravlinnia finansamy ta biznesu*. Lviv: FUFB. PP. 40–44. [in Ukrainian].

3. Lymar L. (2022) Osnovni perevahy ta nedoliky dystantsiinoho navchannia inozemnykh mov u nemovnomu zakladi vyshchoi osvity [The main advantages and disadvantages of distance learning of foreign languages in a non-language higher education institution]. *Ukrainskyi Pedagogichnyi zhurnal*, Vol. 1. PP. 24–29. [in Ukrainian].
4. Luchaninova O. P. (2022) Dystantsiine navchannia yak svitovyi osvithnii trend: realii ta perspektyvy dlia ZVO Ukrainy [Distance learning as a global educational trend: realities and prospects for Ukrainian higher education institutions]. *Imidzh suchasnoho pedahoha*, Vol. 1 (202). PP. 5–10. [in Ukrainian].
5. Malovanyi Yu. I. (2020) Dystantsiine navchannia: realii i perspektyvy [Distance learning: realities and prospects]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedagogichnykh nauk Ukrainy*. Vol. 2 (1). PP. 1–3. [in Ukrainian].
6. Perepelytsia T. Dystantsiika ta viina: yak dosvid pandemii dopomozhe ukraïnskii osviti? [«Distance learning» and war: how will the experience of the pandemic help Ukrainian education?] URL:<https://dif.org.ua/article/distance-learning> [in Ukrainian].
7. Silenko A. O., Kruk N. V. (2022) Dystantsiina osvita: alternatyva chy dodatkovi mozhlyvosti dlia tradytsiinoi osvity? [Distance education: an alternative or additional opportunities for traditional education?] *Aktualni problemy polityky: zb. nauk. pr. Odesa: Vydavnychi dim (Helvetyka)*, Vol. 69. PP. 94–100. [in Ukrainian].
8. Spitkovska K. V. (2020) Pidhotovka zakladu osvity do orhanizatsii dystantsiinoho navchannia [Preparation of an educational institution for the organisation of distance learning]. *Dystantsiine navchannia: vyklyky, rezultaty ta perspektyvy: Poradnyk. Z dosvidu roboty osvitan mista Kyieva: navchalno-metodychnyi posibnyk*. Kyiv: Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka. PP. 52–57. [in Ukrainian].
9. Yaremyna I. V., Holovchanska-Pushkar S. Ye., Dereziuk A. V., Baidiuk I. A. (2021) Suchasni perevahy, nedoliky ta perspektyvy rozvytku osvity v umovakh dystantsiinoho navchannia u zakladakh vyshchoi medychnoi osvity Ukrainy [Modern advantages, disadvantages and prospects for the development of education in the conditions of distance learning in higher medical education institutions of Ukraine]. *Ukrainskyi zhurnal medytsyny, biolohii ta sportu*, T. 6, Vol. 6 (34). PP. 224–229. [in Ukrainian].